

International Theatre Institute ITI

World Organization for the Performing Arts

Message for World Theatre Day 2024 – 27 March

Author of the Message: Jon FOSSE, Norway
Norwegian writer, playwright

Latvian (Translation)

World Theatre Day Message 2024 by Jon FOSSE

Māksla ir miers

Katra persona ir unikāla, bet vienlaikus līdzinās citām personām. Mūsu ārējais izskats ir atšķirīgs no citiem, protams, tas ir lieliski un labi, bet ir kaut kas mūsos, kas pieder tikai šai vienai personai. Varam to nosaukt par dvēseli vai garu. Vai nenosaukt to vārdos, atstāt to nenosauktu.

Bet neskatoties uz atšķirībām, mēs visi esam līdzīgi. Cilvēki no visām pasaules daļām pamatā ir līdzīgi, nav svarīgi kādā valodā mēs runājam, kāda ir mūsu ādas krāsa, kāda ir mūsu matu krāsa.

Varbūt tas ir kaut kāds paradokss: esam pilnīgi līdzīgi un tajā pašā laikā galīgi atšķirīgi. Varbūt cilvēks pēc savas būtības ir paradoksāls savā ķermeņa un dvēseles savienojumā — mēs ietveram sevī gan vizzemiskāko, taustāmāko eksistenci, gan kaut ko, kas pārsniedz šīs materiālās, zemes robežas.

Māksla, laba māksla, brīnišķīgā veidā spēj apvienot pilnīgi unikālo ar universālo. Tas ļauj mums saprast, kas ir atšķirīgs — kas ir svešs un kas ir saprotams kā universāls. Māksla pārkāpj robežas starp valodām, ģeogrāfiskajiem reģioniem, valstīm. Tādā veidā tā vieno ne tikai indivīdus, bet arī atrod saikni starp dažādām cilvēku grupām un nācijām.

Māksla to dara, nevis izlīdzinot atšķirības un padarot visu vienādu, bet, gluži pretēji, parādot mums, kas ir atšķirīgs no mums vai svešs. Laba māksla satur tieši to: kaut ko svešu, kaut ko tādu, ko mēs nevaram līdz galam saprast, un tomēr kaut kādā veidā saprotam.

Mākslā ir noslēpums. Kaut kas, kas mūs fascinē un pārkāpj robežas, kas ir visu mākslu saturā un vedina uz to arī mūsu uztveri.

Es nezinu labāku veidu par mākslu, kas savienotu pretstatus. Mākslai ir tieši pretēja pieeja vardarbīgiem konfliktiem, kurus mēs pārāk bieži redzam pasaulē, kas ļaujas destruktīvam kārdinājumam iznīcināt jebko svešu, jebko unikālu un atšķirīgu, bieži vien izmantojot visnecilvēcīgākos izgudrojumus, ko tehnoloģijas ir nodevušas mūsu rīcībā. Pasaulē ir terorisms. Ir karš. Jo cilvēkiem ir arī dzīvnieciskā puse, ko virza instinkts uztvert otru, svešo kā draudu savai eksistencei nevis kā aizraujošu noslēpumu.

Tādā veidā pazūd unikalitāte — atšķirības, ko mēs visi varam redzēt, — atstājot aiz sevis kolektīvu vienveidību, kur viss citāds ir drauds, kas ir jāizskauž. Tas, kas izskatās atšķirīgs, piemēram, reliģijā vai politiskajā ideoloģijā, tas kļūst par kaut ko tādu, kas ir jāuzvar un jāiznīcina.

Karš ir cīņa pret to, kas atrodas dziļi mūsos visos: to kas ir unikāls. Un tā ir arī cīņa pret mākslu, pret to, kas slēpjas dziļi iekšā visās mākslās.

Es šeit runāju par mākslu kopumā, nevis tikai par teātri vai lugu rakstīšanu tāpēc, ka laba māksla visās nozarēs slēpj sevī šo spēju unikālo pārvērst par universālo. Apvienojot konkrēto ar universālo, izsakot to mākslinieciski: nevis likvidējot atšķirīgo, bet gan izceļot to, ļaujot skaidri izgaismot to, kas mums ir svešs un nepazīstams.

Karš un māksla ir pretstati, tāpat kā karš un miers ir pretstati - tik vienkārši tas ir.

Māksla ir miers.

No angļu valodas tulkoja
Brigita Siliņa

Starptautiskā teātra institūta ITI UNESCO

Latvijas centrs.